

Отримано: 29 вересня 2025 р.

Прорецензовано: 22 жовтня 2025 р.

Прийнято до друку: 2 листопада 2025 р.

email: inna.kovalchuk@oa.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2557-8162>

email: vladyslava.melnyk@oa.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-0074-0664>DOI: [http://doi.org/10.25264/2519-2558-2025-27\(95\)-52-55](http://doi.org/10.25264/2519-2558-2025-27(95)-52-55)

Ковальчук І. В., Мельник В. І. Функціонування метафори в англійських компліментах: дискурсивний аналіз літературних творів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : серія «Філологія» : науковий журнал*. Острого : Вид-во НаУОА, 2025. Вип. 27(95). С. 52–55.

УДК: 811

Ковальчук Інна В'ячеславівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
Національний університет «Острозька академія»
Мельник Владислава Ігорівна,
магістр,
Національний університет Острозька академія

ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕТАФОРИ В АНГЛІЙСЬКИХ КОМПЛІМЕНТАХ: ДИСКУРСИВНИЙ АНАЛІЗ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ

У статті розглядається функціонування метафори в англійських компліментах у межах літературного дискурсу. Мета дослідження полягає у виявленні особливостей використання метафоричних образів у структурі компліментарних висловлювань та визначенні їх ролі у відображенні міжособистісної комунікації, емоційних станів і культурних контекстів. У роботі підкреслюється, що комплімент як мовленнєвий акт має специфічну прагматичну природу: він не лише виконує функцію позитивної оцінки чи захоплення, а й стає важливим інструментом створення художнього образу, емоційної атмосфери та авторського підтексту. Метафора у такому дискурсивному контексті виявляється багатофункціональною – вона виконує емоційно-експресивну, когнітивну, комунікативну й естетичну функції. Аналіз прикладів з творів англійських та американських авторів (В. Шекспіра, Ф. С. Фіцджеральда, Дж. Джойса, К. Чопін та ін.) демонструє, що метафоричні компліменти не тільки надають висловлюванню образності, а й дозволяють персонажам виявляти внутрішні суперечності, формулювати індивідуальні почуття та виходити на рівень універсальних філософських смислів. Важливим є й те, що у літературі метафоричні компліменти часто перетворюються на символи ширших концептів – кохання, ідеалу, прагнення до сармонії чи боротьби з власними слабкостями. Таким чином, метафора у структурі англійських компліментів є не лише мовним засобом художньої виразності, а й потужним дискурсивним інструментом, що поєднує естетику, психологію та культурну семантику.

Ключові слова: метафора, комплімент, англійська література, літературний дискурс, образність, емоційно-експресивна функція, когнітивна функція.

Inna Kovalchuk,
PhD in Psychological Sciences, Associate Professor,
The National University of Ostroh Academy
Vladyslava Melnyk,
Master's Degree,
National University of Ostroh Academy

FUNCTIONING OF METAPHOR IN ENGLISH COMPLIMENTS: A DISCURSIVE ANALYSIS OF LITERARY WORKS

The article examines the functioning of metaphor in English compliments within the framework of literary discourse. The aim of the study is to identify the peculiarities of metaphorical imagery in the structure of complimentary utterances and to define their role in reflecting interpersonal communication, emotional states, and cultural contexts. The paper emphasizes that the compliment, as a speech act, has a specific pragmatic nature: it not only performs the function of positive evaluation or admiration but also becomes an important tool for creating artistic imagery, emotional atmosphere, and authorial subtext. In such a discursive context, metaphor proves to be multifunctional – it performs emotional-expressive, cognitive, communicative, and aesthetic functions. The analysis of examples from the works of English and American authors (W. Shakespeare, F. S. Fitzgerald, J. Joyce, K. Chopin, and others) demonstrates that metaphorical compliments not only add vividness to expression but also enable characters to reveal inner contradictions, articulate personal feelings, and rise to the level of universal philosophical meanings. It is also significant that in literature, metaphorical compliments often turn into symbols of broader concepts – love, ideal, aspiration for harmony, or the struggle with personal weaknesses. Thus, metaphor in the structure of English compliments is not only a linguistic means of artistic expressiveness but also a powerful discursive tool that integrates aesthetics, psychology, and cultural semantics.

Keywords: metaphor, compliment, English literature, literary discourse, imagery, emotional-expressive function, cognitive function.

Актуальність теми. Вивчення метафори в англійських компліментах є важливим аспектом сучасної лінгвістики, оскільки компліментування виконує не лише комунікативну, а й соціокультурну функцію. Метафора, як універсальний когнітивний та мовний інструмент, дозволяє виразити емоції, оцінку та ставлення мовця до адресата більш яскраво і образно. Аналіз метафоричних засобів у літературних творах дозволяє дослідити культурні та соціальні аспекти взаємодії персонажів, а також виявити особливості міжособистісної комунікації в англійськомовному дискурсі. У контексті зростання інтересу до міжкультурної комунікації та викладання англійської мови як іноземної, дослідження функціонування метафори в компліментах набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження та публікації демонструють зростаючий інтерес до метафори як ключового інструмента дискурсивного аналізу та міжособистісної комунікації. У працях, присвячених літературі,

зокрема в огляді «90+ Metaphor Examples in Literature» (2025) та матеріалах The Albert Team (2025), підкреслюється багатофункціональність метафори, її здатність формувати художню образність і водночас передавати глибинні смисли. Дослідження на ресурсі Discourse Analyzer (2024) розглядає метафору як елемент дискурсивної практики, що структурує комунікацію та виявляє приховані концепти. У науковій праці Hettmann (2013) увага зосереджується на лінгвістичних формах та когнітивних репрезентаціях метафори, що дозволяє глибше осмислити її функції в академічному та художньому дискурсі. Водночас оглядове джерело Litcharts систематизує визначення метафори, роблячи акцент на її універсальності в літературних текстах. Особливо цінним для дослідження є експериментальне дослідження Zhao Gao та ін. (2017), яке доводить, що у романтичному контексті жінки частіше позитивно реагують на компліменти, висловлені метафоричною мовою, що підкреслює практичне значення метафори для побудови міжособистісних відносин. Сукупність цих праць формує ґрунтовну теоретичну базу для аналізу функціонування метафори в англійських компліментах у літературному дискурсі.

Мета дослідження – проаналізувати функціонування метафори в англійських компліментах на матеріалі літературних творів, виявити її дискурсивні та прагматичні особливості та визначити вплив на комунікативну ефективність і емоційне забарвлення висловлювань.

Виклад основного матеріалу дослідження. Метафора є універсальним когнітивним та мовним механізмом, який дозволяє передавати складні емоції, ставлення та оцінки більш образно й експресивно. В англійських компліментах метафора використовується для підсилення позитивної оцінки адресата, створення емоційного ефекту та демонстрації мовної креативності. Застосування метафор у компліментах не лише робить висловлювання більш виразними, а й відображає соціокультурні та міжособистісні норми мовного спілкування (Hettmann, 2013).

Дослідження функціонування метафори в англійських компліментах дозволяє виявити специфіку її використання в різних контекстах літературного дискурсу, зрозуміти, як автори передають характер персонажів і їхні емоційні стани, а також як метафори впливають на сприйняття комунікативного акта.

Англійські компліменти є одним із ключових елементів міжособистісного спілкування, де метафора виконує кілька функцій (Discourse Analyzer, 2024):

1. Підкреслення зовнішності або емоційних характеристик

Метафори допомагають зробити оцінку яскравою та незабутньою, наприклад, порівняння з дорогоцінним каменем або сонцем.

2. Виявлення творчості мовця

Використання оригінальних метафор демонструє ерудицію, креативність і гумор, що підвищує соціальний статус мовця в очах адресата.

3. Зміцнення міжособистісного зв'язку

Метафоричні компліменти створюють теплу, дружню атмосферу і підвищують емоційну близькість між учасниками спілкування.

4. Соціокультурна функція

Метафори відображають культурні коди та цінності, характерні для англійського середовища, що дозволяє зрозуміти міжкультурні особливості комунікації.

Нижче подана табл. 1 з прикладами метафор в англійських компліментах (The Albert Team, 2025).

Таблиця 1

Приклади метафор в англійських компліментах

№	Комплімент	Тип метафори	Пояснення
1	You are a shining star!	Космічна/світлова метафора	Порівняння людини з яскравою зіркою для підкреслення її винятковості
2	Your smile is sunshine.	Природна метафора	Усмішка порівнюється з сонячним промінням, що створює позитивний настрій
3	You have a heart of gold.	Ціннісна/метафора якості	Порівняння доброти людини з дорогоцінним металом
4	Your voice is music to my ears.	Музична метафора	Голос порівнюється з музикою, що викликає емоційне задоволення
5	You're a breath of fresh air.	Природна метафора	Людина порівнюється зі свіжим повітрям, що символізує легкість і приємну присутність
6	Your ideas sparkle like diamonds.	Ціннісна/візуальна метафора	Ідеї порівнюються з діамантами для підкреслення їхньої унікальності та цінності
7	You light up the room.	Світлова метафора	Метафора, що показує, як присутність людини робить оточення яскравішим

Аналіз таблиці показує, що метафори в англійських компліментах переважно належать до категорій світлових, природних, музичних та ціннісних образів. Вони покликані не лише оцінити зовнішність чи поведінку адресата, але й створити емоційний зв'язок між співрозмовниками.

Метафоричні компліменти характеризуються високим рівнем емоційності, образності та індивідуалізації, що робить їх більш ефективними в комунікативному плані, ніж прості прямі похвали. Використання метафори дозволяє передати суб'єктивне ставлення мовця, додати елемент гри та креативності, а також відобразити культурні норми англійського середовища (Zhao Gao; Shan Gao; Lei Xu; Xiaoxiao Zheng; Xiaole Ma; Lizhu Luo; Keith M. Kendrick, 2017).

Метафора завжди була одним із ключових засобів художньої виразності, адже вона дозволяє автору створювати нові смислові площини та розкривати внутрішній світ персонажів. У структурі англійських компліментів метафора набуває особливої ваги, оскільки саме через неї розкриваються індивідуальні почуття, емоційні акценти та культурні коди, що впливають на міжособистісну комунікацію. У літературному дискурсі комплімент перестає бути лише актом позитивної оцінки: він стає художнім інструментом, який поглиблює емоційну атмосферу та створює багатозначний підтекст.

Аналіз функціонування метафори у компліментах англійських та американських авторів дозволяє виявити багаторівневість цього явища. З одного боку, метафоричні компліменти відображають емоційну сферу персонажів, їхнє ставлення одне до одного, з іншого – вони слугують символічним відображенням ширших філософських та культурних тем. Саме через метафору комплімент може перетворюватися на відображення ідеалу краси, символ прагнень чи навіть маркер внутрішнього конфлікту героя. Таким чином, дослідження цієї проблематики відкриває нові перспективи для розуміння літературного дискурсу, де мова стає не лише засобом комунікації, а й інструментом художнього пізнання світу.

Нижче подана табл. 2 з прикладами метафор у англійських компліментах із літературних творів (90+ Metaphor Examples in Literature: From Classics to Modern Works, 2025).

Таблиця 2

Приклади метафор у англійських компліментах із літературних творів

№	Метафора/Комплімент	Джерело	Тип метафори	Пояснення
1	«But soft, what light through yonder window breaks? It is the east, and Juliet is the sun.»	<i>Romeo and Juliet</i> , William Shakespeare	Природна/ світлова	Ромео підносить Джульєтту до рівня сонця, символізуючи життєдайність, тепло і значимість для нього
2	«All the world's a stage, and all the men and women merely players.»	<i>As You Like It</i> , William Shakespeare	Концептуальна	Життя порівнюється з театральною виставою, що підкреслює ролі, які люди відіграють у соціальному контексті
3	«The sun in the west was a drop of burning gold that slid near and nearer the sill of the world.»	<i>Lord of the Flies</i> , William Golding	Візуальна/ природна	Опис заходу сонця створює образ цінності і переходу часу, додає емоційності сцені
4	«His imagination was a spider's web, catching dancing fairies.»	<i>Dombey and Son</i> , Charles Dickens	Образна/ фантастична	Порівняння уяви дитини з павутиною передає її крихкість, витонченість та магічність мислення
5	«The streets were a furnace, the sun an executioner.»	<i>Native Son</i> , Richard Wright	Ситуаційна/ символічна	Метафора робить оточення активною загрозою, відображає внутрішнє і соціальне напруження
6	«She felt her heart swell like a wave, pressing up toward her throat.»	<i>The Awakening</i> , Kate Chopin	Природна/ емоційна	Образ хвилі підкреслює наростання емоційного стану, внутрішнє переживання свободи та самопізнання
7	«Time is the moving image of eternity.»	<i>Timaeus</i> , Plato	Філософська/ абстрактна	Порівняння часу з втіленням вічності передає складну концепцію плинності та трансцендентності

У літературному творі *The Storm* Кейт Шопен метафора «Her mouth was a fountain of delight» передає інтенсивність емоційного та фізичного задоволення персонажки. Образ «фонтана» створює яскраву сенсорну картину, що підсилює відчуття радості та естетичного задоволення, роблячи сцену більш живою та емоційно насиченою. Завдяки такій метафорі читач сприймає емоції персонажа через візуальні та відчуттєві образи, що дозволяє глибше зануритися у внутрішній світ героїні.

У романі *Speak* Лорі Хейлс Андерсон метафора «Mr. Neck storms into class, a bull chasing thirty-three red flags» поєднує гумор і тваринний образ для характеристики вчителя. Порівняння його поведінки з буйним биком передає агресивність, хаотичність та неконтрольованість дій персонажа з точки зору оповідача. Це дозволяє читачеві не лише побачити сцену в дії, а й відчути внутрішнє сприйняття героя, що підкреслює емоційний та психологічний вплив вчителя на учнів.

У романі *The Last Star* Ріка Янсі метафора «I am a shark, Cassie... A shark who dreamed he was a man» використовує образ хижака для відображення внутрішнього конфлікту персонажа. Порівняння з акулою підкреслює його агресивну, невідворотну природу та відчуження від людських якостей, демонструючи боротьбу між інстинктами і свідомістю. Завдяки цій метафорі читач отримує глибше розуміння психологічного стану героя, його внутрішніх страхів і неможливості повністю підпорядкуватися соціальним нормам.

Аналіз показує, що метафори в англійських компліментах у художніх текстах часто належать до світлових, природних, тваринних, сенсорних і концептуальних образів. Вони виконують кілька ключових функцій:

1. Емоційна функція: метафори підкреслюють емоційний стан персонажа або інтенсивність його переживань (наприклад, *The Awakening*, *The Storm*).
2. Комунікативна функція: метафори дозволяють персонажам передати захоплення, захоплюючи оцінку або критику, що наближає текст до «компліментного» ефекту (наприклад, Джульєтта як «сонце» у *Romeo and Juliet*).
3. Концептуальна та символічна функція: у творах Шекспіра та Голдінга метафори підкреслюють філософські ідеї або соціальні ролі (*As You Like It*, *Lord of the Flies*).
4. Сенсорна та естетична функція: метафори роблять образи більш яскравими, зорво та емоційно привабливими (*The Storm*, *Dombey and Son*).
5. Функція персоніфікації та характеристики: порівняння персонажів із тваринами або об'єктами допомагає показати їхні внутрішні конфлікти та риси характеру (*The Last Star*, *Speak*).

У романі F. Scott Fitzgerald *The Great Gatsby* метафора «Gatsby believed in the green light, the orgastic future that year by year recedes before us» постає як багаторівневий образ прагнення до недосяжного. Спершу «green light» символізує кохання Гетсбі до Дейзі, але поступово перетворюється на універсальну метафору мрії та ілюзорного майбутнього, яке завжди відступає. Образ «boats against the current» розширює її значення, показуючи спільність людського досвіду боротьби за мрію.

У цьому метафоричному контексті «зелений вогонь» стає певним компліментом не лише Дейзі, а й самому прагненню, адже він наділяє об'єкт почуттів величчю й абсолютною значущістю [Metaphor].

У трагедії William Shakespeare *Romeo and Juliet* яскравим прикладом компліментарної метафори є фраза: «It is the east, and Juliet is the sun». Ромео підносить Джульєтту до космічного масштабу, уподібнюючи її сонцю. Ця метафора не просто передає захоплення красою коханої, а й створює відчуття її життєдайної сили, адже саме сонце дарує світло, тепло й життя. У цьому випадку метафора функціонує як найвищий ступінь компліменту, бо герой не обмежується описом зовнішньої вроди, а проголошує Джульєтту центром власного існування [Metaphor].

У романі James Joyce *A Portrait of the Artist as a Young Man* метафоричність любовної поезії Стівена Дедала виявляється в образах «Your eyes have set man's heart ablaze» та «Above the flame the smoke of praise goes up from ocean rim to rim». Тут любов уподібнюється до полум'я, яке спалює й водночас підносить. Метафора «chalice flowing to the brim» розкриває силу почуттів, переплетених із релігійною символікою. Така компліментарна мова водночас величає об'єкт кохання й демонструє поетичний запал героя. Однак, оскільки його почуття засновані радше на ідеалізації, ніж на реальному досвіді, метафори звучать дещо гіперболізовано – що підкреслює юнацьку наївність і неповноту розуміння любові [Metaphor].

У сатиричному романі Kurt Vonnegut *Cat's Cradle* заголовкова метафора «cat's cradle» стає потужним символом ілюзорності людських уявлень. Гра з мотузкою, яка створює складні візерунки, виявляється беззмстовною: «No damn cat, and no damn cradle.» Цей образ виводить на рівень абсурду спроби знайти сенс там, де його немає, і водночас критикує суспільні та наукові конструкції. У контексті компліменту ця метафора функціонує іронічно: вона показує, що навіть красиві форми (мовні, ігрові, метафоричні) можуть прикривати пустоту. На відміну від романтичних метафор Шекспіра чи Джойса, тут бачимо комплімент не людині, а самому ілюзорному порядку, який, втім, виявляється примарним [Metaphor].

Аналіз функціонування метафори в англійських компліментах у літературних творах засвідчує, що метафора виступає не лише художнім засобом, а й важливим інструментом міжособистісної комунікації у художньому дискурсі. Через неї автори підносять образ коханої чи ідеалізованого об'єкта до рівня космічних чи сакральних величин (як у Шекспіра чи Джойса), наділяють звичайні явища універсальними значеннями (як у Фіцджеральда), або ж навпаки – розкривають ілюзорність людських уявлень (як у Воннегута). Таким чином, комплімент у метафоричній формі виходить за межі побутового висловлювання та стає складовою ідейно-художньої тканини тексту, що виражає як індивідуальні почуття, так і загальнолюдські смисли.

Загалом, у літературних текстах метафори, які функціонують як компліменти, підсилюють емоційне, когнітивне та соціокультурне сприйняття персонажів, роблячи їхні взаємодії більш виразними та запам'ятовуваними. Вони демонструють, як художня мова може підвищувати ефект компліменту, поєднуючи оцінку, емоції та символіку в одному висловлюванні.

Висновки. Метафора у структурі англійських компліментів у літературному дискурсі виконує багатогранну функцію, поєднуючи емоційно-експресивний, естетичний, когнітивний і комунікативний рівні. Вона дозволяє письменникам не лише прикрасити висловлювання, а й надати йому більшої глибини, емоційної насиченості та символічності. Завдяки метафорі комплімент перестає бути лише актом люб'язності: він перетворюється на засіб художнього осмислення дійсності, який допомагає виразити індивідуальний світогляд автора й створювати багатозаровий образ персонажів. У такому аспекті компліменти відображають не тільки інтимно-особистісні стосунки, а й соціокультурні цінності, закладені в літературний твір.

У результаті компліментарні метафори постають не лише мовними засобами, а й інструментами поглибленого розкриття характерів і психологічних станів персонажів. Вони сприяють формуванню багатомірному дискурсу, де особисті почуття героїв переплітаються з універсальними смислами – ідеєю кохання, пошуком ідеалу, прагненням гармонії чи боротьбою зі внутрішніми суперечностями. Таким чином, функціонування метафори в англійських компліментах свідчить про її вагоме значення у літературному дискурсі: вона не лише поглиблює комунікацію між персонажами, але й виступає своєрідним містком між авторським задумом, культурним контекстом та читацьким сприйняттям.

References:

1. 90+ Metaphor Examples in Literature: From Classics to Modern Works. 2025. URL: <https://spines.com/metaphor-examples-in-literature/>
2. Discourse Analyzer. Metaphors in Discourse Analysis (2024). URL: <https://discourseanalyzer.com/metaphors-in-discourse-analysis/>
3. Herrmann, J. B. (2013). Metaphor in academic discourse: Linguistic forms, conceptual structures, communicative functions and cognitive representations. [PhD-Thesis – Research and graduation internal, Vrije Universiteit Amsterdam]. LOT. 362 p. URL: <https://research.vu.nl/ws/portalfiles/portal/75859570/complete%20dissertation.pdf>
4. Metaphor. URL: <https://www.litcharts.com/literary-devices-and-terms/metaphor>
5. The Albert Team. Metaphor in Literature: AP® English Literature Review. 2025. URL: <https://www.albert.io/blog/metaphor-in-literature-ap-english-literature-review/>
6. Zhao Gao; Shan Gao; Lei Xu; Xiaoxiao Zheng; Xiaole Ma; Lizhu Luo; Keith M. Kendrick (2017). Women prefer men who use metaphorical language when paying compliments in a romantic context. URL: <https://www.nature.com/articles/srep40871>